

FINDLAY против УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

Пресуда од 25. фебруара 1997. године

НЕЗВАНИЧНИ РЕЗИМЕ И ИСТОРИЈАТ ПРЕДМЕТА

A. Основне чињенице

Подносилац представке, Alexander Findley, рођен је 1961. године и живи у Windsor. Он је приступио Армији Велике Британије 1980. године и требао је да оде у пензију у октобру или новембру 1992. године. У вријеме рата око Falklands 1982. године био је свједок погибије и масакра неколицине својих пријатеља, а том приликом је и сам био рањен. Након тога је имао психичке проблеме, (пост трауматски синдром – “ПТСД”) о чему је, међутим, дијагноза постављена тек 1990. године.

Након тешке пијанке, 29. јула 1990. године, држао је на нишану припаднике своје јединице, пријетећи да ће убити себе и неке од њих. Након што је испалио два хица у телевизијски пријемник, он је предао пиштољ након чега је и ухапшен. У психијатријском извјештају је стајало да је тај инцидент настао као посљедица ПТСД-а.

Позивни официр, генерал-мајор, донио је одлуку да оптужи г. Findleya за шест грађанских и два војна кривична дјела у вези са наведеним инцидентом. Позивни официр је би одговоран за постављање официра тужиоца и чланова војног суда. Војни суд се састојао од председника и четири члана, од којих су сви били официри армије на положајима који су били нижи од положаја позивног официра и сви су служили у јединици која је била под његовом командом. Сам председник је био члан особља позивног официра. Судију савјетника, адвоката, чији је задатак био да пружи правну помоћ војном суду, именовала је Канцеларија војног правобраниоца.

Подносилац представке се појавио пред војним судом 11. новембра 1991. године и признао је кривицу за седам почињених кривичних дјела. Изречена му је казна затвора у трајању од двије године, деградиран је у чин стражара и отпуштен из армије. Никакви разлози за доношење ове одлуке нису били дати.

Захтјев подносиоца представке потврђујућем официру (исто лице било је и позивни официр), као и првостепеним и другостепеним органима за ревизију за смањење казне, је одбачен. Власти за преиспитивање су у оба случаја били официри армије, без правне квалификације, које је савјетовала Канцеларија војног правобраниоца. Његова молба, уложена Дивизијском суду Високог суда за дозволу да се, судским преиспитивањем, оспоре налази војног суда била је одбачена.

У вријеме суђења г. Findleyу, поступак војног суда био је вођен у складу са Законом о армији из 1955. године. Тај закон је од тада измијењен, посебно у дијелу који се односи на улогу позивног официра, Законом о оружаним снагама из 1996. године, који је ступио на снагу 1. априла 1997. године.

В. Поступак пред Комисијом за људска права

Представка која је уложена Комисији 28. маја 1993. године проглашена је прихватљивом 23. фебруара 1995. године.

У свом извјештају од 5. септембра 1995. године Комисија је утврдила чињенице и изразила мишљење да је повријеђен члан 6 став 1 Конвенције.

ИЗВОД ИЗ ПРЕСУДЕ

ПРАВО

I. ДЈЕЛОКРУГ ПРЕДМЕТНОГ СЛУЧАЈА

A. Жалбе које се односе на члан 6 став 1 Конвенције

61. У својим писменим и усменим обраћањима Комисији, г. Findley се жалио на то да војни суд није био “независан и непристран суд”, да није било “јавне расправе”, као и то да то није био суд који је “успостављен законом”.

62. И Влада и Комисија су на расправи запазили да, с обзиром да посљедње двије жалбе нису биле изричито изнесене пред Комисијом, Суд не би ни требао да их разматра.

63. Суд подсјећа да је дјелокруг његове надлежности одређен одлуком Комисије о прихватљивости и да он није овлашћен да разматра нове и одвојене жалбе које нису изнесене пред Комисијом (в., *inter alia*, пресуду од 21. фебруара 1996. године, у предмету Singh против Уједињеног Краљевства, Извјештај и пресуде из 1996 - II, стр. 293, став 44).

Међутим, док се г. Findley у својој представи Комисији можда није изричито позвао на своја права из члана 6 став 1 Конвенције на “јавну расправу” и “законом установљен суд”, произилази да је он у основи заиста изнио већину ствари које чине основу његових жалби у вези са ове двије одредбе. Сходно томе, у одлуци Комисије о прихватљивости, истакнуто је да је он посебно указао на чињенице да су чланови војног суда изабрани *ad hoc*, да није објелодањен савјет судског савјетника у вези са изрицањем казне, да нису дати разлози на основу којих су Савјет војног суда и потврђујући официр донијели одлуке за преиспитивање, као и на чињеницу да су преиспитивања након расправе по својој природи била

углавном административна и да су обављена без присуства јавности (в. одлуку Комисије о прихватљивости, представка бр. 22107/93, стр. 32-35).

Слиједи да ово нису нове и посебне жалбе и да Суд има надлежност да размотри ова питања (в. *inter alia, mutatis mutandis*, пресуду од 21. фебруара 1986. године, у предмету James и остали против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 98, стр. 46, став 80).

В. Жалбе које се односе на члан 25 Конвенције и члан 2 Европског споразума

64. У свом додатном поднеску (в. пасус 4 горе) подносилац представке је тврдио да се у преписци коју је водио са Адвокатском жалбеном канцеларијом (професионално-дисциплинско тијело) у вези са питањима која се нису односила на овај предмет, главни војни правобранилац жалио на то да је у вријеме када је г. Findley подносио представку Комисији, његов адвокат дао неке наводе који су се односили на недостатак непристрасности у савјету који је дала Канцеларија војног правобраниоца. Главни судски савјетник, судија Rant, је дао сљедећи коментар: “Постоје веома озбиљни наводи...”. У каснијем писму, судија Rant је написао:

“Желио бих да разјасним да у овој фази и без прејудуцирања било каквог спора у будућности, не улажем формалну жалбу везано за одломак (из поднеска подносиоца представке Комисији) који је цитиран у том писму. Разлог за ово је што мој предмет треба да се размотри пред Европским судом за људска права у септембру 1996. године, те стога сматрам да је исправно да одложим спор до окончања тог поступка.”

Подносилац представке је навео да је његов адвокат био ограничен приликом презентовања аргумената пред Судом знајући да они могу да представљају основу за покретање дисциплинског поступка, те се позвао на своја права из члана 25 Конвенције и члана 2 Европског споразума који се односе на лица која учествују у поступку пред Комисијом за људска права и Европским судом.

65. С обзиром да ово питање подносилац представке није изнио у току расправе нити су на њега у било које вријеме указали Влада или Комисија, Суд не сматра исправним да га разматра.

С. Ново законодавство

66. У свом писменом и усменом обраћању, Влада је затражила од Суда да приликом доношења своје оцјене запази промјене које би Закон о оружаним снагама из 1996. године требао да унијесе у систем војног судства (в. ставове 52-57 горе).

67. Суд подсјећа да овај нови закон није ступио на снагу прије априла 1997. године, те сходно томе није био примјенљив у вријеме када је г. Findley био пред војним судом. Није задатак Суда да одлучује о законодавству *in abstracto* и стога Суд не може да изнесе своје мишљење у вези са усклађеношћу одредби новог законодавства са Конвенцијом (в. *mutatis mutandis*, пресуду од 25. марта 1983. године, у предмету Силвер и остали против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 61, стр. 31, став 79). Ипак, Суд са задовољством примјећује да су власти Уједињеног Краљевства направиле измјене у систему војног судства како би обезбиједили поштивање својих обавеза према Конвенцији.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6 СТАВ 1 КОНВЕНЦИЈЕ

68. Подносилац представке је тврдио да његово суђење пред војним судом није задовољило захтјеве члана 6 став 1 Конвенције, који гласи (у мјери у којој је релевантан):

“Приликом утврђивања...или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу...пред независним и непристрасним, законом установљеним судом...”

Комисија је нашла да постоји повреда с обзиром да подносилац представке није имао правичну расправу пред независним и непристрасним судом, и Влада није оспорила овај закључак.

A. Примјенљивост

69. Сходно мишљењу Суда, јасно је да је члан 6 став 1 примјенљив на поступак пред војним судом, с обзиром да је тај поступак укључивао одређивање казне г. Findleyу након што је он признао кривицу за кривичне оптужбе, и заиста овај дио није био оспорен пред Судом (в. пресуду од 18. јуна 1976. године, у предмету Engel против Холандије, серија А бр. 22, стр. 33-36, ставови 80-85, и пресуду од 15. јула 1982. године, у предмету Eckle и остали против Њемачке, серија А бр. 51, стр. 34-35, ставови 76-77).

B. Поштивање

70. Подносилац представке се жалио на то да војни суд није био “независан и непристрасан суд”, као што је то захтјевано у члану 6 став 1, због тога што су, између осталог, сви официри који су именовани у састав војног суда били у директно подређеном положају у односу на позивног официра који је такође обављао и улогу тужиоца (в. ставове 14-17 и 36-41 горе). Недостатак правног образовања или искуства официра који су доносили одлуке или у војном суду или у фази преиспитивања, није им дало могућност да дјелују на независан или непристрасан начин.

Поред тога, подносилац представке је тврдио да му није обезбијеђена “јавна расправа” у смислу члана 6 став 1, с обзиром да је савјет судског савјетника Савјету војног суда, потврђујућем официру и органима преиспитивања, био повјерљиве природе; никакав разлог није дат за одлуке које су донесене у било којој од ових фаза поступка; и поступак потврђивања и преиспитивања судске одлуке и казне које су изrekli овлашћени официр и орган за ревизију био је спроведен на административни начин, без присуства јавности и без постојања одређених правила процедуре (в. ставове 42-46 и 48-51 горе).

На крају, подносилац представке је тврдио да војни суд није трибунал “установљен законом” с обзиром да је законски оквир унутар којег је он дјеловао био сувише неодређен и непрецизан; на примјер, није одредио како се именују позивни официр, потврђујући официр и органи за преиспитивање.

71. Влада није изнијела свој став у вези са закључком Комисије о постојању повреде члана 6 став 1 Конвенције због широке улоге позивног официра и његових командних веза са члановима трибунала. Влада је затражила од Суда да обрати пажњу на промјене које би Закон о оружаним снагама из 1996. године требао да унесе у систем војног судства, што по њиховом поднеску више него задовољава захтјев Комисије.

72. Комисија је нашла да иако је позивни официр имао централну улогу у кривичном гоњењу у вези са овим предметом, сви чланови Савјета војног суда су били по рангу у подређеном положају у односу на њега и сви су били у потпуности под његовом командом. Он је, такође, дјеловао и као потврђујући официр, и налази војног суда нису имали никаквог ефекта док их он није потврдио. Ове околности указују на озбиљне сумње у независност суда од органа гоњења. Укључење судског савјетника није било довољно да би се ова сумња одагнала, с обзиром да он није био члан војног суда, с обзиром да није имао удјела у расправама и с обзиром на то да је свој савјет у вези са казном дао без присуства јавности.

Комисија је, такође, запазила да у Савјету војног суда пред којим је суђено г. Findleyу није било чланова судства, није било правно квалификованих чланова и није било цивила, да је он успостављен на *ad hoc* основи и да је позивни официр имао овлашћење да распусти војни суд прије или у току суђења. Захтјев за полагање заклетве није био довољна гаранција за постојање независности.

Сходно томе, Комисија сматра да сумње подносиоца представке у независност војног суда могу да се сматрају објективно оправданим, посебно у погледу природе и ширине улога коју је позивни официр имао, састава војног суда и његове *ad hoc* природе. Штавише, ова грешка није коригована било којим каснијим преиспитивањем судског органа да би се обезбиједиле све гаранције које је захтијевао члан 6 став 1, с обзиром да су позивни и потврђујући официр били исто лице и с обзиром да су органи преиспитивања били официри армије од којих је други био виши у рангу од првог. Неефикасност преиспитивања спроведених

након расправе било је надаље појачано њиховом тајновитошћу, те немогућношћу г. Findleya да у њима учествује на значајнији начин.

73. Да би се утврдило да ли трибунал може да се сматра “независним”, Суд подсјећа да, између осталог, значај мора да се да начину на који су именовани његови чланови, као и њиховом мандату, постојању гаранција против вањских притисака и питању да ли то тијело одаје утисак независности (в. пресуду од 22. новембра 1995. године, у предмету Вруан против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 335-А, стр. 15, став 37).

Што се тиче питања “непристрасности” постоје два аспекта овог захтјева. Прво, трибунал мора да буде субјективно ослобођен личних предрасуда и пристрасности. Друго, он такође мора да буде непристрасан са објективне тачке гледишта, што значи, он мора да пружи довољне гаранције да би се искључиле било какве легитимне сумње у вези с овим (в. пресуду од 10. јуна 1996. године, у предмету Pullar против Уједињеног Краљевства, Извјештаји о пресудама и одлукама за 1996, стр- III, стр. 792, став 30).

Појмови независности и објективне непристрасности су уско повезани и Суд ће их заједно разматрати онако како се односе на предметни случај.

74. Суд запажа да је позивни официр, као што му је и била дужност према тадашњим правилима, одиграо значајну улогу прије расправе у предмету г. Findleya. Он је донио одлуку о томе које оптужбе би требале да се покрену као и то која је врста војног суда била најбоља у том случају. Он је сазвао војни суд и именовао је његове чланове као и офицере тужиоца и браниоца (в. ставове 14-15 и 36-37 горе).

Према тадашњим правилима он је имао задатак да пошаље кратак преглед доказа тужиоцу и судском савјетнику и могао је да укаже на дијелове који би могли да се сматрају неприхватљивим. Он је обезбиједио да се на суђењу појаве свједоци оптужбе, као и они које је “разумно захтијевала” одбрана. Његова сагласност била је потребна прије него што је тужилац могао да прихвати захтјев за умањење оптужбе од оптуженог и његова сагласност је, обично, тражена прије повлачења оптужби (в. ставове 38 и 39 горе).

Из ових разлога Суд, као и Комисија, сматра да је позивни официр био централна фигура за оптужбу против г. Findleya као и да је био везан за оптужбу.

75. Стога се поставља питање да ли су чланови војног суда били довољно независни од позивног официра, као и да ли је организација суђења пружила адекватне гаранције непристрасности.

С тим у вези Суд дијели забринутост Комисије. Значајно је да су сви чланови војног суда, које је именовао позивни официр, били по чину нижем од његовог. Многи од њих, укључујући и предсједника, су били под његовом

директном или крајњом командом (в. став 16 горе). Надаље, позивни официр је имао овлашћење, иако у прописаним условима, да распусти војни суд прије или за вријеме суђења (в. став 40 горе).

76. Да би се одржало повјерење у независност и непристрасност суда, наступање може да буде значајно. С обзиром да су сви чланови војног суда који су донијели одлуку у предмету г. Findleya били у рангу који је био подређен чину позивног официра и с обзиром да су били под његовом командом, сумње г. Findleya у независност и непристрасност суда могу да буду објективно оправдане (в. *mutatis mutandis*, пресуду од 22. октобра 1984. године, у предмету Sramek против Аустрије, серија А бр. 84, стр. 20, став 42).

77. Суд, такође, сматра важним то што је позивни официр дјеловао и као “потврђујући официр”. Сходно томе, одлука војног суда није била на снази док је он није одобрио. Он је, такође, имао овлашћење да мијења изречену казну онако како он нађе за сходно (в. став 48 горе). Ово је супротно добро утврђеном принципу да је овлашћење да се издају обавезујуће одлуке које не могу да мијењају несудске власти уврштено у сам појам “суда” и може да се сматра саставним дијелом “независности” која се захтјева у члану 6 став 1 (в. *mutatis mutandis*, пресуду од 19. априла 1994. године, у предмету Van de Hurk против Холандије, серија А бр. 288, стр. 16, став 45).

78. Суд се, даље, слаже са Комисијом да ове основне слабости у систему војног суда нису исправљене постојањем заштите, као што је укључивање судског савјетника, који није био члан суда и који савјет суду није дао јавно (в. ставове 45-46 горе), или давањем заклетве чланова одбора војног суда (в. став 35 горе).

79. Мањкавости на које је горе указано (у ставовима 75 или 77) нису могле да се исправе ни поступком преиспитивања који је потом спроведен. С обзиром да се расправа предмета подносиоца представке тичала озбиљних оптужби класификованих као “кривичне” и према домаћем закону и према Конвенцији, он је имао право да изађе пред првостепени трибунал који у потпуности испуњава захтјеве члана 6 став 1 (в. пресуду од 26. октобра 1984. године, у предмету De Cubber против Белгије, серија А бр. 86, стр. 16-18, ставови 31-32).

80. Због свих ових разлога, а посебно због главне улоге коју је одиграо позивни официр у организацији војног суда, Суд сматра да су сумње г. Findleya у независност и непристрасност суда који је водио његов предмет биле објективно оправдане.

У свјетлу горе наведеног није потребно да Суд разматра остале жалбе подносиоца из члана 6 став 1, односно жалбу да му није трибунал, који је “установљен законом”, није омогућио “јавну расправу”.

У закључку, постојала је повреда члана 6 став 1 Конвенције.

III. ПРИМЈЕНА ЧЛАНА 50 КОНВЕНЦИЈЕ

81. Подносилац представке је тражио правичну накнаду у складу са чланом 50 Конвенције, који гласи:

“Ако Суд утврди да је одлука или мјера судског органа или било којег другог органа високе стране уговорнице, у цјелини или дјелимично, у супротности са обавезама које проистичу из...Конвенције и када унутрашње право наведене чланице омогућава само дјелимично обештећење за посљедице такве одлуке или мјере, Суд ће својом одлуком пружити оштећеној страни правично задовољење, уколико је то потребно.”

A. Материјална штета

82. Подносилац представке је тражио обештећење за губитак прихода у укупном износу од 440.200 фунти стерлинга на основу тога што би, да није био осуђен као што јесте, он навршио 22 године своје службе у армији, на крају стичући чин наредника уз право на пензију након навршене 40. године.

83. Влада је навела да би налажење повреде представљало довољно задовољење или, као алтернативу, да му се додијели само скроман новчани износ. Прво, није било основа за вјеровање да подносилац представке не би био оптужен, осуђен на казну затвора и отпуштен из армије након суђења (на којем је он признао кривицу), чак и да је војни суд био другачије организован. Друго, у сваком случају није било изгледа да ће он имати дугу каријеру у армији, због посттрауматског синдрома и повреде леђа од које је патио (в. ставове 8, 9 и 30 горе); он је већ примио 100.000 фунти на име поравнања за тужбу поднесу против Министарства одбране, од чега се велики дио односио на губитак могућности привређивања

84. На расправи, Комисија је истакла да није успостављена узрочна веза између повреде Конвенције на коју се подносилац представке жалио и наводне материјалне штете, и додали су да није могуће да се нагађа о томе да ли је поступак могао да има другачији исход да је испуњавао захтјеве члана 6 став 1.

85. Суд се слаже да не може да се нагађа о томе какав би био исход поступка пред војним судом да није било повреде Конвенције (в. на примјер, пресуду од 23. октобра 1995. године, у предмету Schmutz против Аустрије, серија А бр. 328-А, стр. 16, став 44). Стога није правилно да се додијели г. Findleyu обештећење за материјалну штету.

B. Нематеријална штета

86. Подносилац представке је тражио обештећење у износу од 50.000 фунти стерлинга за стрес и патње изазване поступком пред војним судом и за период од осам мјесеци колико је провео у затвору. Он је, такође, тражио да се његова осуда поништи.

87. Влада је указала на то да би било ван овлашћења Суда да укине казну подносиоца представке.

88. Суд понавља да није могуће да се нагађа о томе шта је могло да се догоди да није дошло до повреде Конвенције. Надаље, Суд нема надлежност да укине осуде које су изrekli домаћи судови (в. горе споменути пресуду у предмету *Schmautzer*, лоц. цит).

У закључку, Суд сматра да налажење повреде само по себи даје подносиоцу представке довољну одштету за нематеријалну штету.

C. Трошкови и издаци

89. Подносилац представке је тражио 23.956,25 фунти стерлинга за одштету трошкова и издатака, у које је био укључен хонорар за адвоката у износу од 1.000 фунти и 250 фунти за трошкове савјетника за улагање жалбе Дивизијском суду.

90. Влада је изразила мишљење да би трошкови улагања жалбе Дивизијском суду могли да се занемаре и сматрају да би укупан износ од 22.500 фунти био разуман.

91. Суд сматра да је у околностима овог предмета било разумно да се уложи представка Дивизијском суду како би се тражило отклањање повреде на коју се г. Findley жали. Суд је, стога, одлучио да додијели укупан тражени износ за трошкове и издатке умањен за износ додијељен на име правне помоћи Савјета Европе који није био урачунат у тражени износ.

D. Затезна камата

92. Сходно Суду доступним информацијама, годишња каматна стопа законом прописана у Уједињеном Краљевству на дан усвајања предметне пресуде износила је 8%.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да је повријеђен члана 6 став 1 Конвенције.
2. *Одбацује* захтјев за накнаду материјалне штете.
3. *Одлучује* да налажење повреде представља довољну правичну накнаду за нематеријалну штету коју је подносилац представке претрпио.
4. *Одлучује*
 - (a) да тужена Држава, у року од три мјесеца, треба да исплати подносиоцу представке за трошкове и издатке износ од 23.956,25

(двадесет-трихиљадедеветстотинапедесетшест фунти стерлинга и двадесетпет пенија) умањен за 26.891 (двадесетшестхиљадаосамстотинадвадесетједан) француских франака, претворених у фунте стерлинга према курсу који се буде примјенљивао на дан изрицања пресуде;

- (b) да ће се годишња камата, у износу од 8%, исплаћивати по истеку горе споменутог тромјесечног рока до исплате;

Сачињено на енглеском и француском језику и објављено на јавној расправи у Згради људских права у Strasbourg 25. фебруара 1997. године.

Rolv RYSSDAL
Предсједник суда

Herbert PETZOLD
Регистар

У складу са чланом 51 став 2 Конвенције и правилом 53 став 2 Правила Суда А, овој пресуди је приложено сагласно мишљење судије De Meyera.

Н. Р.

R.R.

САГЛАСНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ DE MEYERA

Овој пресуди, са којом се у цијелости слажем, додао бих само кратку примједбу.

Још једанпут је упућено на објашњење о “наступању” (ставови 73 и 76).

Прије свега, запажам да Суд није имао потребу да се ослања на “наступање”, с обзиром да је било довољно увјерљивих елемената да закључи да систем војног судства, пред којим је млађи водник Findley био оптужен и осуђен у предметном случају, није био прихватљив.

Штавише, истакао бих да у принципу не бисмо смјели да доносимо одлуке на основу “наступања” и посебно не бисмо требали да дозволимо да на нас оставе дојам у утврђивању да ли је суд независан и непристрасан. Гријешили смо што смо то радили у прошлости и не бисмо то убудуће требали да радимо.